

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 5.12.2018 r.
COM(2018) 794 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI

**DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY EUROPEJSKIEJ, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

w sprawie wdrażania komunikatu

„Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie”

1. WPROWADZENIE

W dniu 26 kwietnia 2018 r. Komisja przyjęła komunikat pt. „Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie”¹. W komunikacie określono wyzwania związane z dezinformacją w internecie, przed jakimi stają nasze demokracje, oraz przedstawiono pięć grup działań dla zainteresowanych stron z sektora prywatnego i publicznego, które stanowią odpowiedź na te wyzwania.

Niniejsze sprawozdanie dołączono do wspólnego komunikatu pt. „Plan działania na rzecz zwalczania dezinformacji”². Zawiera ono dokonaną przez Komisję ocenę postępów w realizacji działań określonych w komunikacie z kwietnia.

2. STATUS DZIAŁAŃ

2.1 Bardziej przejrzysty, godny zaufania i odpowiedzialny ekosystem internetowy

2.1.1 Szybkie i skuteczne działanie platform internetowych w celu ochrony użytkowników przed dezinformacją

Pierwszy zestaw działań ma na celu stworzenie bardziej przejrzystego, godnego zaufania i odpowiedzialnego ekosystemu internetowego. Przedstawione działania obejmują opracowanie samoregulacyjnego kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji w odniesieniu do platform internetowych i branży reklamowej, co ma pomóc zwiększyć przejrzystość i lepiej chronić użytkowników; stworzenie niezależnej europejskiej sieci podmiotów weryfikujących fakty w celu ustanowienia wspólnych metod pracy, wymiany najlepszych praktyk i uzyskania jak najszerszego zasięgu w całej UE; promowanie dobrowolnych systemów identyfikacji internetowej, aby poprawić identyfikowalność dostawców informacji; oraz wykorzystanie unijnego programu w zakresie badań naukowych i innowacji („Horyzont 2020”) do uruchomienia nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, łańcuch bloków (*blockchain*) i algorytmy kognitywne.

W maju 2018 r. Komisja zwołała forum wielu zainteresowanych stron poświęcone dezinformacji w celu przygotowania projektu samoregulacyjnego kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji („kodeks”)³. Forum składało się z „grupy roboczej”, obejmującej główne platformy internetowe oraz przedstawicieli przemysłu reklamowego i największych reklamodawców, oraz z „rady konsultacyjnej”, do której należeli przedstawiciele mediów, środowiska akademickiego i społeczeństwa obywatelskiego. Grupie roboczej powierzono zadanie opracowania projektu kodeksu, a zadaniem rady konsultacyjnej było udzielanie porad i wydanie opinii na temat kodeksu. Kodeks został opublikowany w dniu 26 września, wraz z opinią rady konsultacyjnej⁴.

Kodeks zawiera preambułę, oświadczenie o celach oraz zbiór 15 zobowiązań, poprzedzonych uwagami wyjaśniającymi, w których odniesiono się do celów komunikatu, szczegółowo przedstawiono zakres i cele zobowiązań i wskazano ich kontekst. Zobowiązania podzielono na pięć obszarów:

1. kontrola umieszczania reklam
2. reklama polityczna i reklama tematyczna

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie” z dnia 26 kwietnia 2018 r., COM (2018) 236 final, dostępny na stronie: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=51804.

² JOIN(2018) 36.

³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/meeting-multistakeholder-forum-disinformation>.

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

3. integralność usług
4. wzmocnienie pozycji konsumentów
5. wzmocnienie społeczności naukowej

Sygnatariusze kodeksu muszą określić, których zobowiązań będą przestrzegać w świetle ich znaczenia dla oferowanych przez sygnatariuszy produktów lub usług. Integralną częścią kodeksu są załączniki określające konkretną politykę i działania, które sygnatariusze będą realizować w celu wdrożenia kodeksu.

Kodeks ustanawia dodatkowe zobowiązania, które wymagają od sygnatariuszy informowania o wdrażaniu, funkcjonowaniu i skuteczności kodeksu oraz dokonywania oceny tych procesów, w oparciu o roczne sprawozdania z samooceny, które będą poddawane przeglądowi przez obiektywną organizację będącą stroną trzecią, wybraną przez sygnatariuszy. Sygnatariusze zobowiązują się również do współpracy z Komisją w zakresie oceny kodeksu, w tym do udzielania informacji na wniosek i udzielania odpowiedzi na pytania.

W dniu 16 października pierwotni sygnatariusze dokonali oficjalnego podpisania kodeksu, określając zobowiązania, których każdy z sygnatariuszy będzie przestrzegać, oraz przygotowując tabelę, w której wymieniono najlepsze praktyki przedsiębiorstwa oraz najważniejsze etapy ogólnego wdrożenia kodeksu w UE5. Pierwotni sygnatariusze to: Facebook, Google, Twitter i Mozilla, a także stowarzyszenie branżowe reprezentujące platformy internetowe (EDIMA) i stowarzyszenia branżowe reprezentujące przemysł reklamowy i reklamodawców (EACA, IAB Europe, WFA i UBA)⁶.

Facebook, Google, Twitter i Mozilla przedstawiły ponadto szereg konkretnych działań, które będą prowadzić przed wyborami do Parlamentu Europejskiego wiosną 2019 r. i w kontekście tych wyborów, skupiając się na bezpieczeństwie i uczciwości wyborów.

Komisja uważa, że kodeks zapewnia odpowiednie ramy dla osiągnięcia jego celów określonych w komunikacie. Ponadto jest zdania, że kodeks jest zgodny z zasadami Komisji dotyczącymi lepszej samoregulacji i współregulacji. Pierwotni sygnatariusze kodeksu stanowią znaczną część sektora zajmującego się rozpowszechnianiem informacji online.

Komisja podkreśla, że zakończenie prac nad kodeksem należy postrzegać jako pierwszy krok. Sygnatariusze muszą teraz pracować nad zapewnieniem zdecydowanego wdrożenia polityk i działań, które zidentyfikowali, nad ich zintensyfikowaniem i egzekwowaniem. Komisja jest zdania, że wdrożenie kodeksu powinno się odbyć w sposób pełny, skuteczny i terminowy.

Komisja zwróci się do sygnatariuszy o aktualne informacje na temat środków podjętych w celu wdrożenia kodeksu przed końcem 2018 r. Komisja zamierza opublikować te informacje w styczniu 2019 r.

W okresie od stycznia do maja 2019 r. Komisja przeprowadzi ponadto ukierunkowane monitorowanie kodeksu, aby sprawdzić, czy przed wyborami do Parlamentu Europejskiego zaczęły obowiązywać skuteczne środki skupiające się zwłaszcza na integralności procesów wyborczych, a w szczególności czy zapewniono zgodność z najważniejszymi elementami kodeksu (kontrola umieszczania reklam, przejrzystość reklamy politycznej, zamykanie fałszywych kont i systemy znakowania zautomatyzowanych botów). Platformy powinny przedstawiać pełne informacje na temat tego, w jaki sposób realizują zobowiązania w ujęciu miesięcznym, w tym poprzez udzielanie odpowiedzi na konkretne zapytania Komisji. Informacje te będą również publikowane.

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/online-platforms-advertisers-and-advertising-industry-present-commissioner-mariya-gabriel>.

⁶ Zgodnie z kodeksem sygnatariusze ze stowarzyszeń branżowych nie podjęli zobowiązań w imieniu swoich członków, zobowiązali się jednak do przedstawienia swoim członkom wszystkich informacji o kodeksie i do zachęcenia ich do przystąpienia do niego lub do poszanowania jego zasad, w stosownych przypadkach.

Przed końcem 2019 r. Komisja przeprowadzi kompleksową ocenę na koniec pierwszego 12-miesięcznego okresu stosowania kodeksu. Jeżeli jej wyniki okażą się niezadowalające, Komisja może zaproponować dalsze działania, w tym o charakterze regulacyjnym.

Komisja zwróci się o pomoc w zakresie monitorowania wdrażania kodeksu w różnych państwach członkowskich do ERGA, niezależnej sieci regulatorów w sektorze audiowizualnym, o której mowa w dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych. ERGA jest wyjątkowo dobrze przygotowana do wykonywania tego zadania ze względu na wiedzę fachową i kompetencje jej członków. Komisja może również zwrócić się o pomoc do Europejskiego Obserwatorium Audiowizualnego.

Monitorując wdrażanie kodeksu, Komisja planuje zebrać od sygnatariuszy następujące informacje:

A. Kontrola umieszczania reklam	
1. Wprowadzenie strategii politycznych i procedur mających na celu zakłócenie działalności reklamowej oraz zachęt pieniężnych w przypadku określonych zachowań	• liczba kont usuniętych za naruszenie polityki reklamowej platformy (np. polityki przeciwko wprowadzaniu w błąd) • strategie polityczne stosowane, aby obniżyć status stron lub kont, które rozpowszechniają dezinformację lub informacje nieautentyczne (np. mających na celu skłonienie użytkowników do klikania na nie) • odsetek umów między reklamodawcami a operatorami sieci reklamowych zawierających klauzule bezpieczeństwa marek w odniesieniu do umieszczania reklam na stronach internetowych zawierających dezinformację • liczba stron internetowych zablokowanych za powielanie lub kopiowanie treści wyprodukowanych przez inne strony internetowe
B. Reklama polityczna i reklama tematyczna	
2. Wszystkie reklamy powinny wyraźnie odróżniać się od treści redakcyjnej	• reklamy odpowiednio oznaczone jako reklama polityczna jako odsetek reklam politycznych ogółem • działania podjęte w celu zapewnienia właściwego oznakowania wszystkich reklam politycznych • liczba reklam politycznych lub tematycznych usuniętych w związku z nieprzestrzeganiem wytycznych platformy dotyczących przejrzystości reklam politycznych
3. Umożliwienie podawania do wiadomości publicznej reklamy politycznej	• liczba wpisów dodanych do repozytoriów ujawnianych publicznie • informacje o kwotach otrzymanych od partii politycznych, kandydatów, kampanii i fundacji za reklamy polityczne lub tematyczne

	polityka weryfikowania tożsamości dostawców reklam politycznych
4. Opracowanie koncepcji podawania do wiadomości publicznej reklamy tematycznej	informacje na temat postępów w realizacji tego zobowiązania
C. Integralność usług	
5. Wprowadzenie jasnych strategii dotyczących tożsamości i nadużywania zautomatyzowanych botów w odniesieniu do usług	- liczba zidentyfikowanych aktywnych fałszywych kont - liczba zidentyfikowanych aktywnych fałszywych kont wyłączonych ze względu na naruszenie polityki platformy - informacje o środkach mających zapewnić, aby wszystkie boty zostały jako takie wyraźnie oznaczone - liczba postów, zdjęć, filmów wideo lub komentarzy, które wymagały reakcji ze względu na naruszenie polityki platformy w zakresie nadużycia zautomatyzowanych botów
6. Wdrożenie strategii dotyczących tego, co stanowi niedopuszczalne użycie zautomatyzowanych systemów	- informacje na temat polityk dotyczących nadużywania botów, w tym informacje na temat interakcji zapoczątkowanych przez boty - liczba botów, które zostały zdezaktywowane ze względu na szkodliwe działania naruszające polityki platformy
D. Wzmocnienie pozycji konsumentów	
7. Inwestowanie w produkty, technologie i programy [...], aby pomóc użytkownikom w podejmowaniu świadomych decyzji, jeśli w internecie natrafiają na informacje, które mogą być fałszywe	- informacje na temat dokonanych inwestycji w takie narzędzia lub na temat innego rodzaju postępów w realizacji tego zobowiązania - informacje na temat faktycznego wykorzystania takich narzędzi przez konsumentów - informacje na temat współpracy z organizacjami w sektorze mediów i podmiotami weryfikującymi fakty w celu realizacji tego zobowiązania, w tym opracowanie wskaźników wiarygodności - informacje na temat środków mających sprawić, że zweryfikowane pod kątem faktów treści staną się bardziej widoczne i rozpowszechnione
8. Inwestowanie w środki technologiczne w celu priorytetowego traktowania istotnych, autentycznych i wiarygodnych informacji, w stosownych przypadkach, podczas wyszukiwania i podawania informacji lub w ramach innych automatycznie	- informacje na temat postępów w realizacji tego zobowiązania - informacje na temat współpracy z organizacjami w sektorze mediów i podmiotami weryfikującymi fakty w celu realizacji tego zobowiązania,

szeregowanych kanałów dystrybucji	w tym opracowanie wskaźników wiarygodności
9. Inwestowanie w funkcje i narzędzia ułatwiające użytkownikom znalezienie różnych perspektyw, jeśli chodzi o tematy będące przedmiotem zainteresowania opinii publicznej	- informacje na temat dokonanych inwestycji w takie narzędzia lub na temat innego rodzaju postępów w realizacji tego zobowiązania - informacje na temat dostępności takich narzędzi i ich wykorzystania przez konsumentów
10. Partnerstwo ze społeczeństwem obywatelskim, rządami, instytucjami edukacyjnymi i innymi zainteresowanymi stronami w celu wspierania wysiłków na rzecz poprawy krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów cyfrowych	informacje na temat inicjatyw zrealizowanych lub planowanych przez sygnatariuszy, w tym ich zasięg w państwach członkowskich
11. Zachęcanie do wprowadzania na rynek narzędzi, które pomagają konsumentom zrozumieć, dlaczego oglądają oni poszczególne reklamy	informacje na temat faktycznego wprowadzania takich narzędzi i ich wykorzystania przez konsumentów
E. Wzmocnienie społeczności naukowej	
12. Wspieranie niezależnych wysiłków w dobrej wierze w celu śledzenia dezinformacji i zrozumienia jej wpływu	informacje na temat współpracy z podmiotami weryfikującymi fakty i naukowcami, obejmującej wspólne rejestry
13. Nie zakazywać prowadzenia w dobrej wierze badań nad dezinformacją i reklamą polityczną na swoich platformach, ani do tego nie zniechęcać	informacje na temat strategii służących realizacji tego zobowiązania
14. Zachęcanie do badań w zakresie dezinformacji i reklamy politycznej	informacje na temat strategii służących realizacji tego zobowiązania
15. Zwolywanie dorocznego wydarzenia w celu pobudzenia dyskusji w środowisku akademickim, społeczności zajmującej się weryfikacją faktów oraz wśród uczestników łańcucha wartości	sprawozdanie z corocznego spotkania

Informacje te powinny być przekazywane w odniesieniu do poszczególnych państw członkowskich, aby umożliwić ocenę luk i różnic w stosowaniu kodeksu oraz jego skutków w całej Unii.

Jak stwierdzono w kodeksie, Komisja uznaje, że „ponieważ różni sygnatariusze działają w różny sposób oraz mają różne cele, technologie i różnych odbiorców, w Kodeksie dopuszcza się różne podejścia do zachowania zgodności z duchem przepisów w nim zawartych”. Informacje przedstawione przez sygnatariuszy powinny zatem odzwierciedlać szczególne cechy ich odpowiednich usług.

Ważne jest również zapewnienie równowagi między prawem do wolności słowa a potrzebą odpowiedniego informowania obywateli. W tym kontekście należy pamiętać, że dezinformacja bardzo często nie kwalifikuje się jako nielegalne treści; a w przypadkach gdy jest uznawana za nielegalne treści (np. zniesławienie lub mowa nienawiści), będzie także podlegać szczególnym środkom zaradczym na podstawie prawa Unii lub prawa krajowego

(np. obowiązkowi usunięcia treści), których skuteczność można zmierzyć. Kodeks odnosi się do szeregu celów związanych z dezinformacją, spośród których część można określić ilościowo, jak na przykład przejrzystość reklam politycznych lub środki mające ograniczyć liczbę fałszywych kont, natomiast pozostałe – jak mocna pozycja konsumenta – można realizować na sposoby, które nie zawsze dają się zmierzyć. Z tych powodów ogólna ocena kodeksu będzie z konieczności zawierała w zależności od przypadku zarówno dane jakościowe, jak i ilościowe do celów dokonania analizy.

2.1.2 Wzmocnienie weryfikacji faktów, zbiorowej wiedzy i zdolności monitorowania w zakresie dezinformacji

W pierwszej kolejności Komisja zobowiązała się do wsparcia tworzenia niezależnej europejskiej sieci podmiotów weryfikujących fakty. W drugiej kolejności Komisja zobowiązała się do uruchomienia bezpiecznej europejskiej platformy internetowej dotyczącej dezinformacji, która oferuje narzędzia analityczne i umożliwia transgraniczne gromadzenie danych, w tym ogólnounijnych otwartych danych i danych odnoszących się do użytkowania platform internetowych, w celu wsparcia wykrywania i analizy źródeł dezinformacji i wzorców rozpowszechniania dezinformacji.

W 2018 r. Komisja zorganizowała serię warsztatów technicznych z udziałem przedstawicieli społeczności zajmującej się weryfikacją faktów. Wybrano odpowiednie projekty w ramach programu w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020”. Ponadto w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego Komisja we współpracy z Parlamentem zorganizowała konferencję na temat weryfikacji faktów⁷.

Działania te przyczyniły się do:

- zidentyfikowania niezależnych organizacji zajmujących się weryfikacją faktów w państwach członkowskich i stworzenia sieci tych organizacji;
- ustalenia, które z narzędzi i usług mają zasadnicze znaczenie i mogą usprawnić weryfikację faktów oraz jej wpływ (np. dostęp do danych EUROSTATU, narzędzia tłumaczeniowe, zautomatyzowany strumień kontroli faktów opracowany przez odpowiednie organizacje zajmujące się weryfikacją faktów);
- określenia standardów zawodowych i etycznych na potrzeby niezależnych weryfikacji faktów; oraz
- zapewnienia organizacjom zajmującym się weryfikacją faktów narzędzi i wsparcia infrastrukturalnego.

W szczególności wybrano działanie wspierające **SOMA** (Obserwatorium społeczne zajmujące się dezinformacją i analizą mediów społecznościowych)⁸ w ramach programu „Horyzont 2020”, aby powstała multidyscyplinarna społeczność, obejmująca podmioty weryfikujące fakty i pracowników naukowych, dzięki której poprawi się wykrywanie zagrożeń związanych z dezinformacją i zrozumienie różnego rodzaju tych zagrożeń, a także zwiększą się zdolności analityczne w tym zakresie. W tym względzie działanie SOMA, które zostało uruchomione w dniu 1 listopada 2018 r., zapewni pilotażową infrastrukturę informatyczną.

W celu przygotowania drugiego etapu Komisja zaproponowała, w ramach programu prac dotyczącego instrumentu „Łącząc Europę” na 2019 r., stworzenie nowej infrastruktury usług cyfrowych służącej zbudowaniu europejskiej platformy dotyczącej dezinformacji. Infrastruktura usług cyfrowych powinna rozwijać współpracę między podmiotami

⁷ <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180920IPR14065/fact-checking-in-the-eu>.
⁸ www.disinfoobservatory.org.

weryfikującymi fakty a pracownikami naukowymi, aby zagwarantować objęcie tą współpracą terytorium całej Unii i ułatwić tworzenie wzajemnych połączeń między odpowiednimi organizacjami krajowymi.

Działania podjęte przez Komisję zwiększyły zainteresowanie działalnością w zakresie weryfikacji faktów w Europie. Platformy internetowe, media i podmioty weryfikujące fakty planują projekty z myślą o eurowyborach.

Na przykład Międzynarodowa sieć weryfikacji faktów (IFCN) tworzy sojusz europejskich podmiotów weryfikujących fakty, który powinien przyczynić się do realizacji projektu dotyczącego wyborów do Parlamentu Europejskiego. Podobny projekt planuje Europejska Unia Nadawców (EBU), która reprezentuje organizacje działające w sektorze mediów publicznych. Platformy internetowe, takie jak Google i Facebook, wyraziły zainteresowanie współpracą w ramach takich projektów. Działanie wspierające SOMA powinno promować współpracę między tymi inicjatywami oraz zwiększać ich skuteczność i wpływ.

Projekt powinien funkcjonować zgodnie z ustalonymi i uznanymi standardami zawodowymi (np. zasady IFCN, etyczne badania naukowe i standardy dziennikarskie). Uczestnicy powinni ponadto działać w sposób w pełni niezależny, wolny od interwencji publicznej i oparty na zasadach zarządzania określonych przez organizacje uczestniczące.

Jednak obecne działania na rzecz weryfikacji faktów nie zapewniają wystarczającego zasięgu geograficznego, ani nie nadążają za coraz większą ilością internetowych treści informacyjnych. Na przykład sieć IFCN obejmuje obecnie tylko 12 państw członkowskich. Sieć weryfikacji faktów EBU, posiadająca zasięg ogólnoeuropejski, świadczy usługi jedynie na rzecz członków EBU. Działania w zakresie weryfikacji faktów są ponadto bardzo często ograniczone do weryfikacji treści online, bez przeprowadzania analizy źródeł i wzorców dezinformacji.

Chociaż infrastruktura usług cyfrowych finansowana w ramach instrumentu „Łącząc Europę” powinna zapewniać infrastrukturę ułatwiającą tworzenie sieci i transgraniczną wymianę informacji między podmiotami weryfikującymi fakty i pracownikami naukowymi, to sprawna i skuteczna reakcja na zagrożenia wynikające z dezinformacji wymaga wzmocnienia zdolności w zakresie wykrywania i analizy w oparciu o konkretną wiedzę na temat lokalnego środowiska informacyjnego. W związku z tym istnieje potrzeba rozwijania multidyscyplinarnych społeczności składających się z podmiotów weryfikujących fakty oraz pracowników naukowych na szczeblu krajowym, co będzie wymagało aktywnej współpracy ze strony państw członkowskich.

2.1.3. Wspieranie odpowiedzialności w internecie

W celu zwiększenia zaufania i odpowiedzialności w internecie Komisja zobowiązała się do promowania stosowania dobrowolnych systemów internetowych, które umożliwiają identyfikację dostawców informacji na podstawie wiarygodnych elektronicznych środków identyfikacji i uwierzytelniania.

W tym celu Komisja uruchomiła sieć współpracy utworzoną na mocy rozporządzenia w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania (rozporządzenia eIDAS) i rozpoczęła dyskusje na temat sposobów osiągnięcia postępów w tej dziedzinie na 10. posiedzeniu sieci współpracy, które odbyło się w dniu 11 lipca 2018 r.

Komisja zaangażowała się również w projekt w ramach programu „Horyzont 2020” – **Co-inform** – którego celem jest stworzenie przyjaznego dla użytkownika narzędzia

technologicznego wykorzystującego metodologię współtworzenia, aby zapewnić zaangażowanie decydentów, podmiotów weryfikujących fakty i obywateli w poprawę skuteczności technologii służących wykrywaniu dezinformacji. Projekt obejmuje pracowników naukowych, przedsiębiorstwa technologiczne i podmioty weryfikujące fakty z różnych państw członkowskich. Polega on na badaniu możliwości zastosowania wiarygodnych środków identyfikacji i uwierzytelniania, dostosowanych do rozporządzenia eIDAS, do identyfikacji dostawców informacji celem wykorzystania tego pilotażowego podejścia w narzędziach uczestników projektu.

W ramach projektu należy wspierać sieć współpracy w jej wysiłkach na rzecz promowania dobrowolnego przyjmowania narzędzi i usług eIDAS, co ma zapewnić bezpieczną identyfikację i uwierzytelnianie dostawców informacji (strony internetowe, osoby fizyczne i prawne).

Dzięki dialogowi między Komisją a państwami członkowskimi w 2018 r. wzrosła świadomość tego, jak można polegać na narzędziach i usługach eIDAS, aby zwalczać dezinformację poprzez zwiększanie odpowiedzialności i zachęcanie do bardziej odpowiedzialnych zachowań w internecie. Komisja będzie nadal pracować z siecią współpracy i dostawcami platform nad wspieraniem rozwoju i dobrowolnego stosowania systemów bezpiecznej identyfikacji dostawców informacji w oparciu o najwyższe standardy bezpieczeństwa i prywatności, w tym ewentualne wykorzystanie zweryfikowanych pseudonimów.

2.1.4. Wykorzystanie nowych technologii

Komisja zobowiązała się do pełnego wykorzystania programu ramowego „Horyzont 2020” do uruchomienia nowych technologii oraz do zbadania możliwości zapewnienia dodatkowego wsparcia dla narzędzi, które przeciwdziałają dezinformacji, co przyspieszy wprowadzenie na rynek działań w zakresie innowacji o dużym oddziaływaniu i zachęci do tworzenia partnerstw naukowców i przedsiębiorstw.

W 2013 r. Komisja rozpoczęła finansowanie pierwszych działań w zakresie badań naukowych i innowacji ukierunkowanych na rozwój nowych technologii, aby pomóc w ocenie prawdziwości treści zamieszczanych w internecie. Takie projekty, jak **SocialSensor** i **Reveal** są pionierami w tej dziedzinie i dzięki nim duże organizacje informacyjne i organizacje pozarządowe mogą stosować obecnie odpowiednie narzędzia.

W ramach Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERBN) i programu „Horyzont 2020” prowadzonych jest obecnie wiele działań mających na celu poprawę zrozumienia dezinformacji w internecie i opracowanie nowych narzędzi służących weryfikacji treści. Projekty ERBN **Comprop** i **Botfind** analizują, w jaki sposób zautomatyzowane systemy rozpowszechniania i ukierunkowywania propagandy wywierają wpływ na dyskurs publiczny w Europie. W ramach projektu ERBN **Debunker** bada się z teoretycznego punktu widzenia problem błędnego postrzegania kwestii społecznych w społeczeństwie europejskim oraz możliwych strategii mających na celu zmniejszenie ich wpływu.

Projekt **Invid** w ramach programu „Horyzont 2020” skupia się na opracowaniu narzędzi służących do weryfikacji treści audiowizualnych. Narzędzia te są niezbędne, biorąc pod uwagę, że technologie umożliwiające manipulowanie wideo i tworzenie fałszywych obrazów i treści audiowizualnych (tzw. *deep fake*) są coraz łatwiej dostępne i coraz łatwiejsze w obsłudze. Inny projekt w ramach programu „Horyzont 2020” – **Fandango** – dotyczy rozwiązań, które pomagają tradycyjnym mediom w lepszym wykrywaniu fałszywych narracji w internecie.

Ponieważ technologia informacyjna i zjawisko dezinformacji w internecie szybko się rozwijają, Komisja postanowiła zintensyfikować wysiłki. Wybrano cztery nowe działania w zakresie badań i innowacji, w odniesieniu do których wkład Unii opiewa na około 10 mln EUR. Wybrane działania to: Eunomia (rozwiązanie *open source*) w celu identyfikacji źródeł informacji), SocialTruth (rozproszony ekosystem, który umożliwia łatwy dostęp do różnych usług weryfikacyjnych), Provenance (rozwiązanie bez pośredników służące weryfikacji treści cyfrowych) oraz WeVerify (wyzwania odnoszące się do weryfikacji treści poprzez podejście do weryfikacji oparte na uczestnictwie). Powyższe nowe projekty mają na celu rozwój usług dla społeczności aktywnie zwalczających dezinformację w internecie.

We wniosku dotyczącym programu „Horyzont Europa”⁹ Komisja zaproponowała ponadto podjęcie starań na rzecz:

- zachowania stabilności demokratycznej i gospodarczej poprzez opracowanie nowych narzędzi do zwalczania dezinformacji w internecie;
- lepszego zrozumienia roli norm dziennikarskich i treści tworzonych przez użytkowników w społeczeństwie w ogromnym stopniu połączonym z siecią; oraz
- wsparcia aplikacji i usług internetu nowej generacji, w tym integracyjnych i wiarygodnych mediów, mediów społecznościowych i sieci społecznościowych.

2.2 Bezpieczne i odporne procesy wyborcze

Drugi zestaw działań dotyczy taktyk manipulacji i dezinformacji stosowanych podczas procesów wyborczych. Aby zapewnić bezpieczeństwo i odporność procesów wyborczych, w komunikacie zaproponowano rozpoczęcie stałego dialogu, mającego wesprzeć państwa członkowskie w zarządzaniu zagrożeniami dla demokratycznego procesu wyborczego związanymi z atakami cybernetycznymi i dezinformacją, zwłaszcza w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.

W 2018 r. Komisja rozpoczęła więc konstruktywny dialog z państwami członkowskimi. Obejmował on pierwszą wymianę poglądów na konferencji na temat najlepszych praktyk wyborczych, która odbyła się w dniach 25–26 kwietnia 2018 r. i w której uczestniczyli również przedstawiciele grupy współpracy ds. bezpieczeństwa sieci i informacji oraz przedstawiciele komisji wyborczych.

Na podstawie wkładów organów odpowiedzialnych za wdrożenie dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieci i informacji¹⁰ oraz wsparcia udzielonego przez Komisję i Agencję Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji (ENISA) w lipcu 2018 r. grupa współpracy ds. bezpieczeństwa sieci i informacji opracowała kompendium na temat cyberbezpieczeństwa w odniesieniu do technologii wyborczych¹¹. Kompendium to jest praktycznym dokumentem, który analizuje konkretne zagrożenia i dostarcza komisjom wyborczym użytecznych przykładów, w jaki sposób zarządzać ryzykiem dla cyberbezpieczeństwa w kontekście wyborów.

Konferencja wysokiego szczebla „Ingerowanie w wybory w epoce cyfrowej: budowanie odporności na zagrożenia wykorzystujące cyberprzestrzeń”¹² odbyła się w dniach 15–16

⁹ COM(2018) 435.

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1148 z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii.

¹¹ Publikacja CG 03/2018 – Kompendium na temat cyberbezpieczeństwa w odniesieniu do technologii wyborczych. Dostępne pod adresem: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=53645.

¹² https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en.

października 2018 r. w Brukseli. Uczestnicy tej konferencji zyskali lepsze zrozumienie kwestii związanych z cyberbezpieczeństwem wyborów; a właściwe organy ds. bezpieczeństwa sieci i informacji i komisje wyborcze miały okazję do omówienia ewentualnych kolejnych działań w kierunku wdrożenia odpowiednich środków ochrony w perspektywie zbliżających się wyborów do Parlamentu Europejskiego.

Na corocznym seminarium w sprawie praw podstawowych, które odbyło się w dniach 26–27 listopada w Brukseli, Komisja zgromadziła szereg zainteresowanych stron w celu omówienia kwestii demokracji w Europie, w tym odpornego procesu wyborczego i otwartej debaty demokratycznej. W seminarium wzięło udział kilkaset zainteresowanych stron, między innymi decydenci krajowi i europejscy, organizacje międzynarodowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, przedstawiciele mediów i mediów społecznościowych, świat biznesu i edukacji. Podczas seminarium określono nowe sposoby wspierania wolnego, otwartego i zdrowego udziału w procesie demokratycznym.

Komisja podejmie działania następcze w związku z wnioskami z seminarium¹³, w tym za pośrednictwem prac krajowych i europejskich sieci współpracy wyborczej, które właśnie powstają w ramach pakietu Komisji dotyczącego wyborów z września 2018 r.¹⁴ Krajowe sieci współpracy wyborczej połączą organy odpowiedzialne za wybory z innymi organami, na przykład organami regulacyjnymi w sektorze mediów, ochrony danych i cyberbezpieczeństwa. W ramach europejskiej sieci współpracy wyborczej, której pierwsze spotkanie odbędzie się w styczniu 2019 r., wspierana będzie wymiana informacji i najlepszych praktyk pomiędzy państwami członkowskimi i organami Unii.

Działania Komisji w 2018 r. wzmocniły dialog pomiędzy Komisją a państwami członkowskimi, co podniosło świadomość i zwiększyło zdolności do zarządzania zagrożeniami dla demokratycznego procesu wyborczego stwarzanymi przez ataki cybernetyczne i dezinformację.

2.3 Wspieranie edukacji i umiejętności korzystania z mediów

Trzeci zestaw działań skupia się na wspieraniu edukacji i umiejętności korzystania z mediów. Ustawiczne rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i kompetencji cyfrowych ma zasadnicze znaczenie dla wzmocnienia odporności naszych społeczeństw na dezinformację. W komunikacie zaproponowano nowe działania w tym zakresie, obejmujące: wspieranie dostarczania szkołom i nauczycielom materiałów edukacyjnych przez niezależne podmioty weryfikujące fakty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego; organizację Europejskiego Tygodnia Umiejętności Korzystania z Mediów; zbadanie możliwości dodania umiejętności korzystania z mediów do kryteriów stosowanych przez OECD w swoich sprawozdaniach porównawczych w ramach międzynarodowej oceny umiejętności uczniów; oraz dalsze zachęcanie do wdrażania bieżących inicjatyw w zakresie umiejętności cyfrowych, edukacji i staży.

W związku z przyjęciem komunikatu sygnatariusze kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji zobowiązali się do współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, rządami, instytucjami edukacyjnymi i innymi zainteresowanymi stronami, aby wspierać wysiłki mające na celu poprawę krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów

¹³ Działania następcze będą się koncentrować na działaniach, w przypadku których osiągnięto porozumienie, co mogłoby na przykład obejmować ocenę wystarczalności, w kontekście treści online, istniejących przepisów krajowych w zakresie przejrzystości reklamy politycznej.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

cyfrowych, obejmujące działania szkoleniowe i narzędzia, które pomagają użytkownikom zidentyfikować dezinformację.

W czerwcu 2018 r. w ramach grupy ekspertów ds. umiejętności korzystania z mediów Komisja omówiła z organami krajowymi i zainteresowanymi stronami możliwe warianty organizacji Europejskiego Tygodnia Umiejętności Korzystania z Mediów w 2019 r. w celu zwiększenia wiedzy na temat dezinformacji. Europejski Tydzień Umiejętności Korzystania z Mediów powinien łączyć wydarzenia i inicjatywy na szczeblu unijnym z wydarzeniami odbywającymi się w krajach (warsztaty, imprezy typu „otwarte drzwi” w newsroomach i praktyczne kursy szkoleniowe w zakresie korzystania z mediów społecznościowych), tak aby móc czerpać korzyści z efektu mnożnikowego. Należy również dążyć do zaangażowania zainteresowanych stron należących do społeczności „Bezpieczniejszy internet” i do koalicji na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia w celu zapewnienia synergii z tymi inicjatywami. W perspektywie zbliżających się eurowyborów w 2019 r. nacisk w ramach europejskiego tygodnia należy położyć na wyzwanie, jakim jest przeciwdziałanie dezinformacji.

Współfinansowane przez Komisję centra bezpieczniejszego internetu w państwach członkowskich mają potęgować efekt kampanii #SaferInternet4EU, której celem jest zwiększenie świadomości w zakresie umiejętności korzystania z mediów, informowanie rodziców i osób zawodowo związanych z tą dziedziną o możliwościach i zagrożeniach w internecie, a także propagowanie pozytywnego wykorzystywania internetu wśród dzieci i osób młodych. W szczególności kampania ta przyczynia się do wzmocnienia pozycji użytkowników internetu w zakresie rozpoznawania ewentualnej stronnictwa, manipulacji lub dezinformacji¹⁵.

Ponadto w przyszłej zmienionej dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych, już zatwierdzonej przez Radę w dniu 6 listopada 2018 r., uznaje się znaczenie umiejętności korzystania z mediów i wprowadza zobowiązanie prawne państw członkowskich do „promowania rozwoju umiejętności korzystania z mediów i stosowania środków w tym zakresie” (art. 33a). Ponadto ze względu na kluczową rolę, jaką odgrywają platformy udostępniania plików wideo w umożliwianiu dostępu do treści audiowizualnych, i wynikającą z tego odpowiedzialność społeczną zmieniona dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych zobowiązuje je do „oferowania skutecznych środków i narzędzi kształtowania umiejętności korzystania z mediów oraz podnoszenia świadomości użytkowników odnośnie do tych środków i narzędzi” (art. 28b ust. 3 lit. j)). Przepisy te wprowadzają zasady dla państw członkowskich i platform udostępniania plików wideo dotyczące umiejętności korzystania z mediów oraz ustanawiają system współregulacyjny obejmujący wzmocnioną współpracę między przemysłem, społeczeństwem obywatelskim, państwami członkowskimi i organami regulacyjnymi.

Zgodnie z tą dyrektywą państwa członkowskie będą musiały składać Komisji sprawozdania z realizacji swoich planów w zakresie umiejętności korzystania z mediów. Komisja, w porozumieniu z Komitetem Kontaktowym, wyda wytyczne dotyczące zakresu tego obowiązku sprawozdawczego.

Krajowe organy regulacyjne w sektorze audiowizualnym również prowadziły prace w ramach ERGA (grupa ekspertów Komisji składająca się z regulatorów w sektorze audiowizualnym) w dziedzinie pluralizmu mediów, obejmujące takie kwestie, jak zrównoważone i bezstronne relacje w mediach podczas wyborów, badania opinii publicznej i kampanie polityczne.

¹⁵ Regularne aktualizacje, zasoby i wykaz wydarzeń dotyczących bezpieczniejszego internetu w państwach członkowskich można znaleźć na portalu: www.betterinternetforkids.eu.

Ponadto w 2018 r. Komisja kontynuowała dyskusję z OECD na temat możliwości dodania umiejętności korzystania z mediów do kryteriów stosowanych przez tę organizację w jej sprawozdaniach porównawczych, koncentrując się na przygotowywanym kwestionariuszu dla Programu międzynarodowej oceny umiejętności uczniów (PISA) 2021. OECD była otwarta na propozycję Komisji dotyczącą uwzględnienia dezinformacji w internecie i fałszywych informacji w kwestionariuszu na temat znajomości technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), co powinno zostać wzięte pod uwagę w przeglądzie kryteriów oceny PISA. OECD pracuje obecnie nad ulepszeniem kwestionariusza, a projekty pytań powinny zostać przetestowane w 2019 r.

Jeżeli chodzi o umiejętności cyfrowe, 23 koalicje krajowe, które powstały od czasu utworzenia koalicji na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia w grudniu 2016 r., zaproponowały szereg działań, takich jak szkolenia online i szkolenia bezpośrednie, kampanie informacyjne oraz certyfikaty dla Europejczyków w celu poprawy ich umiejętności cyfrowych.

W październiku 2018 r. rada zarządzająca koalicji na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia, utworzona we wrześniu 2017 r., przedstawiła swoje priorytety na nadchodzące miesiące. Priorytety te obejmują promowanie i wykorzystywanie istniejących narzędzi wspierania zdobywania umiejętności cyfrowych dla wszystkich, a także rozszerzenie zasięgu Europejskiego Tygodnia Kodowania¹⁶ do co najmniej 50 % wszystkich szkół w Unii do 2020 r.

2.4. Wsparcie dla wysokiej jakości dziennikarstwa jako istotnego elementu demokratycznego społeczeństwa

Czwarty zestaw działań ma na celu wspieranie wysokiej jakości dziennikarstwa jako istotnego elementu demokratycznego społeczeństwa. Wysokiej jakości media informacyjne i dziennikarstwo mogą ujawnić i osłabić dezinformację, zapewniając obywatelom zróżnicowane informacje wysokiej jakości. W komunikacie zaproponowano zwiększenie przejrzystości i przewidywalności zasad pomocy państwa w sektorze mediów poprzez udostępnienie internetowego repozytorium decyzji. Zaproponowano również ogłoszenie w 2018 r. zaproszenia do składania wniosków dotyczących tworzenia i rozpowszechniania wysokiej jakości treści informacyjnych na temat kwestii unijnych za pośrednictwem mediów informacyjnych opartych na danych oraz rozważenie możliwości zwiększenia finansowania w celu wsparcia inicjatyw, które promują wolność i pluralizm mediów, oraz modernizację newsroomów.

W następstwie komunikatu Komisja udostępniła na swojej stronie internetowej repozytorium internetowe na temat mających zastosowanie zasad pomocy państwa oraz odpowiednie wcześniejsze sprawy¹⁷. Repozytorium zawiera odniesienia do obowiązujących zasad pomocy państwa i odnośnych decyzji Komisji w sprawie pomocy państwa dla nadawców publicznych oraz pomocy państwa dla prasy, a także odesłania do odpowiednich komentarzy w biuletynie Komisji dotyczącym polityki konkurencji. Ponadto w rejestrze służącym przejrzystości dostępne są aktualne informacje na temat pomocy przyznanej przez państwa członkowskie w tych dziedzinach¹⁸.

¹⁶ Europejski Tydzień Kodowania jest inicjatywą oddolną, która ma rozpowszechnić wśród Europejczyków umiejętność kodowania i umiejętności cyfrowe w przyjemny i ciekawy sposób. <https://codeweek.eu/>

¹⁷ http://ec.europa.eu/competition/sectors/media/overview_en.html#disinformation.

¹⁸ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public>.

W dniu 26 czerwca 2018 r. Komisja ogłosiła ponadto zaproszenie do składania wniosków, na kwotę około 1,9 mln EUR, dotyczących tworzenia i rozpowszechniania wysokiej jakości treści informacyjnych na temat kwestii unijnych za pośrednictwem mediów informacyjnych opartych na danych. Zaproszenie zostało zamknięte w dniu 25 września, a jego wynikiem było przedstawienie czterech wniosków dotyczących projektów. Trwa ocena wniosków i przewiduje się, że projekty, którym przyznane zostaną dotacje, rozpoczną się w pierwszym kwartale 2019 r.

Oprócz projektów badawczo-rozwojowych przedstawionych w sekcji 2.1.4 w programie prac na 2020 r. w ramach programu „Horyzont 2020” uwzględnione zostaną dodatkowe inwestycje w projekty innowacyjne, tak aby umożliwić wybranie pomysłów na usługi innowacyjne oraz narzędzia służące modernizacji newsroomów, rozpoczęcie realizacji tych pomysłów i ich rozwój.

Aby ustabilizować działania na rzecz wysokiej jakości dziennikarstwa, wolności mediów, pluralizmu mediów i umiejętności korzystania z mediów, Komisja proponuje specjalny budżet w kolejnych wieloletnich ramach finansowych (2021–2027, międzysektorowy komponent programu „Kreatywna Europa”). Powinno to umożliwić podjęcie kwestii strukturalnych zmian, które czekają sektor mediów, poprzez propagowanie i monitorowanie różnorodnego i pluralistycznego środowiska mediów.

W kwestii promowania wolności mediów informacyjnych, wysokiej jakości mediów i dziennikarstwa Komisja współfinansowała działania Europejskiego Centrum Wolności Prasy i Mediów¹⁹. W 2018 r. głównym zadaniem Europejskiego Centrum Wolności Prasy i Mediów było wspieranie dziennikarzy śledczych poprzez przyznawanie dotacji na transgraniczne dziennikarstwo śledcze. W czerwcu 2018 r. niezależne jury wybrało 12 projektów z zakresu dziennikarstwa śledczego do sfinansowania w ramach inauguracyjnej rundy funduszu IJ4EU.

Dzięki finansowaniu ze strony Parlamentu Europejskiego uruchamiane są ponadto trzy zaproszenia do składania projektów pilotażowych mających na celu udzielenie wsparcia w następujących obszarach:

- program wymiany dla praktyków w sektorze mediów;
- program staży dla dziennikarzy pracujących w mediach w językach mniejszości;
- projekt mający na celu zidentyfikowanie i wspieranie rad ds. mediów.

Wreszcie, Agencja Praw Podstawowych kontynuowała opracowywanie zestawu narzędzi dla osób zawodowo związanych z dziedziną mediów, czyli internetowej platformy budowania zdolności, obejmującej treści opracowane przez zainteresowane strony z sektora mediów prywatnych w celu wspierania dziennikarzy w tworzeniu wysokiej jakości treści informacyjnych.

2.5 Zwalczanie wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń wynikających z dezinformacji poprzez komunikację strategiczną

¹⁹ Głównym celem Europejskiego Centrum Wolności Prasy i Mediów z siedzibą w Lipsku jest zjednoczenie rozczłonkowanego środowiska obrońców wolności mediów w Europie oraz zajęcie się naruszeniami wolności mediów w państwach członkowskich UE i poza nimi. Centrum udziela praktycznej pomocy dziennikarzom będącym w potrzebie i współpracuje z partnerami w zakresie podnoszenia świadomości na temat kwestii związanych z wolnością mediów w UE i w krajach kandydujących. Partnerzy Europejskiego Centrum Wolności Prasy i Mediów wspierają i monitorują wolność mediów w UE i w krajach kandydujących.

Zgodnie z komunikatem z kwietnia Komisja Europejska podjęła działania w celu zapewnienia wewnętrznej koordynacji swoich działań komunikacyjnych służących zwalczaniu dezinformacji. W tym kontekście stworzyła ona wewnętrzną sieć przeciwko dezinformacji, której głównym celem jest umożliwienie jej służbom sprawniejszego wykrywania szkodliwych narracji, wsparcia kultury weryfikacji faktów, zapewnienie szybkiego reagowania i wzmocnienie skuteczniejszych pozytywnych komunikatów²⁰. Komisja zacieśniła współpracę z Parlamentem Europejskim i grupą zadaniową ds. komunikacji strategicznej dotyczącej Wschodu w ramach trójstronnego forum, którego celem jest zapewnienie, aby odpowiednie działania instytucji w zakresie przeciwdziałania dezinformacji przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. były rzeczywiście realizowane.

3. PODSUMOWANIE

Ogólnie rzecz biorąc, działania określone w komunikacie zostały zrealizowane lub rozpoczęte w 2018 r. Platformy internetowe i branża reklamowa uzgodniły kodeks postępowania mający na celu zwiększenie przejrzystości w internecie i ochronę konsumentów, ze szczególnym uwzględnieniem wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. Powstaje sieć podmiotów weryfikujących fakty, która zwiększy zdolności do wykrywania i obalania fałszywej narracji. Komisja będzie ułatwiać tym podmiotom prowadzenie działań poprzez zapewnienie niezbędnej infrastruktury, lecz nie ingerując w ich zadania. Zainteresowane strony powinny mieć możliwość korzystania z szeregu narzędzi badawczych i narzędzi innowacyjnych, aby móc identyfikować dezinformację i ją zwalczać, podczas gdy konsumenci powinni odnosić korzyści z większej odpowiedzialności w internecie dostawców informacji. W państwach członkowskich zwiększyła się świadomość potrzeby ochrony procesów demokratycznych przed zagrożeniami cybernetycznymi. Idzie to w parze z nieustannymi wysiłkami, na szczeblu unijnym i krajowym, służącymi podniesieniu poziomu umiejętności korzystania z mediów i wzmocnieniu pozycji użytkowników, w szczególności młodszych pokoleń, a także poprawie krytycznego myślenia. Wsparcie dla wysokiej jakości dziennikarstwa również powinno przyczynić się do osłabienia dezinformacji i zapewnić obywatelom różnorodność informacji wysokiej jakości.

Komisja będzie ściśle monitorować realizację bieżących działań, o których mowa w niniejszym sprawozdaniu, w szczególności stosowanie kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji, oraz będzie w dalszym ciągu oceniać, czy konieczne są dalsze działania, w tym środki o charakterze regulacyjnym.

²⁰ Sieć ta obejmuje również przedstawicielstwa Komisji w państwach członkowskich.